

„THE MANCHESTER GUARDIAN” LEHDEN
KIRJEENVAIHTAJALLE A. RANSOME’ILLE
MYÖNNETTY HAASTATTELU

ENSIMMÄINEN VARIANTTI

1. *Kysymys.* Havaitsen erittäin suurta taloudellista vilkastumista, kaikki ostavat ja myyvät ja ilmeisesti on syntymässä uusi kauppiasluokka. Kysyn: miksei nepman* olisi poliittinen voima eikä osoittaisi pyrkivänsä sellaiseksi?

Vastaus. Ensimmäinen kysymyksenne toi mieleeni erään keskustelun, joka tapahtui hyvin kauan sitten Lontoossa. Oli lauantai-ilta. Olin kävelyllä toverini kanssa, siitä on noin parikymmentä vuotta. Kaduilla oli tavattoman vilkasta. Kauppiaita oli joka paikassa katujen varsilla ja he valaisivat tavaroitaan pienillä metalliputkilla, jotka oli täytetty öljyllä tai jollain muulla sellaisella. Valot olivat erittäin kauniit. Kaduilla oli suorastaan harvinaisen vilkasta liikettä. Kaikki ostivat tai myivät.

Venäjällä oli siihen aikaan suuntaus, jonka kannattajia me nimitimme „ekonomisteiksi”¹²². Tällä hieman ylioppilasmaisella nimityksellä me tarkoitimme Marxin historiallisen materialismin lapsellista yksinkertaistamista. Toverini oli „ekonomisti” ja ryhtyi heti latelemaan suuria viisauksiaan: tätä tavatonta taloudellista toimintaa muka seuraa pyrkimys päästä poliittiseksi voimaksi. Nauroin moiselle Marxin opin käsittämiselle. Pikkukauppiaiden runsaus ja heidän mitä vilkkain toimintansa eivät todista vielä lainkaan luokan suurta taloudellista voimaa, jonka perusteella

* *Nepman* — yksityisyrittäjä, kauppias, kehnottelija uuden talouspolitiikan alkuaikoina. *Suom.*

voitaisiin ja pitäisi tehdä johtopäätös „poliittisesta voimasta”. Lontoo oli nähtävästi muodostunut maailman kauppamahdiksi, sekä taloudelliseksi että poliittiseksi, hieinan monimutkaisempaa tietä kuin mitä keskustelukomppanini oletti, ja Lontoon katukauppiat, heidän toimintansa tavattomasta vilkastumisesta huolimatta, olivat melko kaukana siitä, että olisivat olleet „poliittinen” voima tai edes pyrkineet sellaiseksi.

Pelkään, että kysymykseenne, miksei „nepman” (t.s. katukauppias? pikkukaupustelija?) osoittaisi meillä „pyrkivän poliittiseksi voimaksi”, saa meidät hymyilemään ja me vastaamme siihen: samasta syystä, josta Lontoon katuyleisö, joka osti ja myi kaduilla lauantaisin, ei osoittanut „pyrkivän poliittiseksi voimaksi Englannissa”.

2. *Kysymys.* Olen saanut sellaisen käsityksen, että nykyisin Venäjällä osto- ja myynti- sekä vaihtotoiminta on erittäin suurta voittoa tuottavaa, kun taas tuotanto on mahdollista vain äni harvoissa tapauksissa. Osto- ja myynti- sekä vaihtotoiminta on nepmanien käsissä. Voittoa antavaa tuotantoa harjoitetaan enimmäkseen pienessä mitassa ja se on yksityisten henkilöiden käsissä. *Tappiollinen* tuotanto on valtion käsissä. Kysyn: *eikö tämä merkitse nepmanien jatkuvaa taloudellista voimistumista ja valtion jatkuvaa heikkenemistä?*

Vastaus. Pelkäänpä, että toinenkin kysymykseenne on tehty melkein mainitunlaisten „ekonomistien” näkökannalta. Muistaakseni Bastiat oli miltei tosissaan sitä mieltä, että „muinaiset kreikkalaiset ja roomalaiset elivät ryöväyksellä”. Häntä ei huolettanut kovinkaan se „ekonomian” kysymys, mistä sitten saatiin se, mitä nuo ryöväyksellä eläneet olivat ryöstäneet?

Te olette „saanut sellaisen käsityksen, että nykyisin Venäjällä osto- ja myynti- sekä vaihtotoiminta on erittäin suurta voittoa tuottavaa”, „kun taas tuotanto on mahdollista vain äni harvoissa tapauksissa”.

Ihmettelin kovin luettuani tämän, Moskovan katujen tarkkailun perusteella tehdyn johtopäätöksen. Mitenkähän, ajattelin, on Venäjän monien miljoonien talonpoikain laita? Se, että he viljelevät maata, ei nähtävästi ole harvinainen eikä kaikkein harvinaisinkaan ilmiö, vaan se on yleinen ilmiö Venäjällä? Tämä ilmiö on „jopa” paljon yleisempi kuin „nepmanin” mikä tahansa „osto- ja myyntitoiminta”. Ja luultavasti talonpoikien harjoittama tuotanto Venäjällä ei ole ainoastaan „mahdollista”, vaan myös erittäin „suurta

voittoa tuottavaa”. Mistäpä muuten olisivat tulleet ne elintarvikeverona saadut sadat miljoonat viljapuudat, jotka talonpoikamme ovat niin tavattoman nopeasti ja helposti jo toimittaneet valtiolle? Mikäpä muu olisi saanut äärettömän Venäjän kylissä ja kaupungeissa aikaan sen yleisen rakennustoiminnan vilkastumisen, jonka jokainen huomaa?

Eiköhän kysymyksen tehnyt henkilö pidä „erittäin suurta voittoa tuottavana myynti- ja vaihtotoimintana” sitä pikkukauppaa, kun joku pikkukauppias saa toisinaan miljoonia liikevoittoa Venäjän halpenevassa valuutassa laskettuna, kun miljoonan arvo vapailla markkinoilla on pienempi kuin ennen ruplan arvo? Olisikohan tällainen virhe mahdollinen, sillä valtiomme on nykyään — jo useampien kuukausien ajan — pyyhkinyt pois „liikoja” nollia seteleistä. Eilen oli biljoona, mutta nyt pyyhitään neljä nollaa pois ja saadaan sata miljoonaa. Valtio ei siitä rikastu, mutta olisi erittäin kummallista olettaa sen „heikentyvän”, sillä tämä on ilmeistä raha-asiain kohentumista. Nepman on alkanut nähdä, että rupla alkaa vakaantua; sen saattoi huomata esimerkiksi viime kesänä; nepman alkaa käsittää, että nollien „pois pyyhkiminen” jatkuu vastedeskin, ja epäilen, tokkopa hän estäisi sen „pyrkimällä poliittiseksi voimaksi”.

Palaan tuotantoon. Maa kuuluu meillä valtiolle. Pientalonpojat, joiden käytössä maa on, maksavat erinomaisesti veronsa. Teollinen tuotanto on niin sanotun kevyen teollisuuden osalta ilmeisesti elpymässä ja on useimmiten joko valtion omaa, sen toimihenkilöiden johtamaa tuotantoa taikka vuokramiesten hallussa olevaa tuotantoa.

Siksipä ei ole syytä pelätä „valtion jatkuvaa heikkene- mistä”.

Eroa ei pidä tehdä tuotannon ja kaupan välillä, vaan se pitää tehdä kevyen teollisuuden ja raskaan teollisuuden tuotannon välillä. Tämä viimeksi mainittu ei tosiaankaan anna voittoa; tästä johtuu, että valtiomme tila on todellakin vaikea. Siitä tuonnempana.

3. *Kysymys.* Vihjaillaan, että nepman koetetaan pakottaa (verottamalla) rahoittamaan tuotantoa. Kysyn: *eikö tästä ole seurauksena ainoastaan hintojen kohoaminen, nepmanin liikevoiton kohoaminen ja välillisesti se, että joudutaan kohottamaan työpalkkoja, siis palataan entisiin oloihin?*

Vastaus. Valtion hallussa on satoja miljoonia puutia viljaa. Näin ollen ei pidä luulla, että verot „ainoastaan”

kohottavat hintoja. Verotuksella saamme myös nepmaneilta ja tuottajilta tuloja teollisuuden avustamiseen, eritoten raskaan teollisuuden avustamiseen.

4. *Kysymys.* Jos arvostellaan asioita tavanomaisen kapitalistisen mittapuun mukaan, pitäisi taloudellisen tilan olla huonomman. Jos niitä arvostellaan kommunistisen mittapuun mukaan, pitäisi tilanteen niin ikään olla huonomman (raskaan teollisuuden lamatila). Jokainen tapaanmani henkilö kuitenkin myöntää asemansa olevan paremman kuin vuosi sitten. Nähtävästi tapahtuu jotain sellaista, mitä ei pidä mahdollisena enempää kapitalistinen kuin kommunistinakaan ideologia. Kumpikin niistä edellyttää edistystä. Entä jos edistymisen asemesta tapahtuu taantumista? Kysyn: *olisiko mahdotonta, ettei mennäkään eteenpäin, uuteen hyvinvointiin, vaan palataan takaisin, entisiin oloihin?* Olisiko mahdotonta, että Venäjä kulkee takaisin, sen tarpeita likipitään vastaavan maataloustuotannon kauteen ja vilkkaaseen kotimaankauppaan, johon tuonti ulkomailta vaikuttaa vain hyvin vähän? Eikö tällainen kausi olisi ajateltavissa proletaarisen diktatuurin aikana, kuten ennen feodaalisen diktatuurin aikana?

Vastaus. „Arvostelkaamme” aluksi „tavanomaisen kapitalistisen mittapuun” mukaan. Koko kesän oli ruplamme vakaa. Tämä on ilmeistä parannuksen alkua. Varmaa on myös talonpoikaistalouden ja kevyen teollisuuden tuotannon elpyminen. Sekin on parannusta. Ja vihdoin, Valtion pankkimme on saanut puhdasta tuloa ainakin 20 milj. kultaruplaa (vähintään, todellisuudessa se on saanut enemmän). Tämä on vähän, mutta parannusta varmasti on. Vähän, mutta varmaa on, että raskaaseen teollisuuteen käytettävät varat ovat alkaneet lisääntyä.

Edelleen. Siirtykäämme arvostelemaan kommunistisen mittapuun mukaan. Kaikki luetellut kolme seikkaa merkitsevät plussaa kommunistiseltakin näkökannalta, sillä valtiovalta on meillä työläisten käsissä. *Askel* ruplan vakauttamisen suuntaan samoin kuin talonpoikaiston harjoittaman ja kevyen teollisuuden tuotannon elpyminen ja myös se, että Valtion pankki (t.s. valtio) *on alkanut* saada tuloja — kaikki tämä on plussaa myös kommunistiselta näkökannalta.

Kuinka voi olla mahdollista, että kapitalismi ja kommunismi ovat vastakkaisia, mutta eri seikat ovat *plussana kummaltakin vastakkaiselta näkökannalta katsottuna?* Se on mahdollista, sillä kommunismiin voidaan siirtyä myös valtiokapitalismin kautta, kun valtiovalta on työväenluokan käsissä. Nimenomaan tämä onkin „nykyinen tapausemme”.

Raskaan teollisuuden lamatila on miinuksemme. Se, että olemme alkaneet saada tuloja Valtion pankin ja Ulkomaankaupan kansankomissariaatin kautta, luo pohjaa sille, että asiat paranevat tälläkin alalla. Vaikeudet ovat tässä suhteessa suuria, muttei asia ole suinkaan toivoton.

Ja edelleen. Eikö voi käydä niin, että palaamme takaisin jonkinlaiseen „feodaaliseen diktatuuriin”? Niin ei voi mitenkään käydä, sillä mehän kohoamme valtiokapitalismin linjaa, tosin vähitellen, keskeytyksin, ottaen aika ajoin taka-askelia. Ja tämä on linja, joka vie meitä eteenpäin, sosialismiin ja kommunismiin (joka on sosialismin korkeampi aste), mutta ei missään tapauksessa takaisin feodalismiin.

Ulkomaankauppa kasvaa; ruflan vakauttaminen edistyy, joskin keskeytyksin; teollisuus on ilmeisessä nousussa niin Pietarissa kuin Moskovassakin; pienellä, hyvin pienellä alulla on valtion varojen varaaminen raskaan teollisuuden auttamiseen j.n.e. Kaikki tämä todistaa sitä, ettei Venäjä kulje taaksepäin, vaan eteenpäin, joskin, toistan, hyvin hitaasti ja keskeytyksin.

5. *Kysymys.* Vai onko tässä valitettavasti kysymys siitä, että *tuhlaataan pääomaa, joka olisi käytettävä tuotantoon?*

Vastaus. Tähän kysymykseen on jo vastattu edellä.

6. *Kysymys.* Näiden kysymysten lisäksi „The Manchester Guardiania” kiinnostaisi kuulla Teidän kumoavan nykyiset Moskovassa vilkkaasti kiertävät huhut, että tänä talvena otetaan taas käyttöön ostokortit ja samalla takavarikoidaan kaikki nepmanien varastot.

Vastaus. Vahvistan mielelläni täysin perättömiksi huhut, että aikoisimme muka jälleen ottaa käyttöön ostokortit tai takavarikoida kaikki „nepmanien varastot”.

Joutavaa lorua. Mitään sellaista emme suinkaan aio tehdä.

Mitään sellaista ei voida edes kuvitellakaan nykyisellä Venäjällä. Ne ovat huhuja, joita levittävät ilkimieliset henkilöt, jotka vihaavat meitä silmittömästi, mutta eivät ole kovin viisaita.

7. *Kysymys.* Ja vihdoin, olenko oikeassa olettaessani, ettei Urquharin sopimusta ole hylätty lopullisesti, vaan se on vain pantu vihreän veran alle siihen saakka, kunnes normaalit ystävyysuhteet Englantiin hallitukseen palautuvat?

Vastaus. Urquhartin suhteen olette aivan oikeassa. Toistan sen, mitä hiljakkoin sanoin Farbmanille *. Emme ole evänneet Urquhartin toimilupaa lopullisesti. Olemme evänneet sen ainoastaan julkisesti mainitsemastamme poliittisesta syystä. Olemme alkaneet lehdistössämme käsitellä avoimesti kaikkia *plussia* ja *miinuksia*. Ja luotamme siihen, että tämän käsittelyn jälkeen muodostamme lopullisen mielipiteemme niin poliittisella kuin taloudellisellakin linjalla.

5/XI. 1922

*Julkaistu englannin kielellä
marraskuun 22 p:nä 1922
„The Manchester Guardian”
lehden 23797. numerossa*

*Julkaistu ensi kerran
venäjän kielellä v. 1930*

*Julkaistaan
käsikirjoituksen mukaan*

* Ks. tätä osaa, ss. 372–378. *Toim.*

TOINEN VARIANTTI (KESKENERAINEN)

Vastaan kysymyksiinne:

1. Arvelen, että „nepman”, s.o. „uuden talouspolitiikan” oloissa kasvavan kaupan edustaja, tahtoo olla poliittisena voimana, muttei osoita mitään merkkejä siitä tai osoittaa ne siten, että hänen tahtomuksensa pysyisivät salassa. Hänen on pakko koettaa salata tahtomuksensa, sillä muutoin hän saattaa kohdata tuntuva vastustusta valtiovaltamme taholta, toisinaan pahempaakin kuin vastustusta, t.s. suoranaista vihaa.

Luulen, että kun tuotantovälineiden valtaosa on keskitetty valtiovaltamme käsiin, on pikkuporvariston todellisenä taloudellisenä tarpeena kulutustarvikkeiden osto- ja myyntivapaus. Lainsäädäntömme turvaa pikkuporvaristolle tuon vapauden.

Käyttämämme sana „nepman” johtaa hieman harhaan. Tämä sana on muodostettu lyhennyksestä „nep”*, joka tarkoittaa „uutta talouspolitiikkaa”, ja lisäyksestä „man”, joka tarkoittaa, että kysymyksessä on „ihminen eli tämän uuden talouspolitiikan edustaja”. Tämä sana on syntynyt alunperin sanomalehtikielessä leikillisenä nimityksenä, jolla tarkoitetaan pikkukaupustelijaa tai henkilöä, joka käyttää kauppavapautta kaikenlaisiin väärinkäytöksiin.

Ulkonaisesti uusi talouspolitiikka pistää eniten silmään nimenomaan siten, että etualalle ilmaantuu tällainen „nepman” tai kuka tahansa, joka, kuten Te kirjoitatte, „myy ja ostaa”.

* „nep” — venäjänkielinen lyhenne sanoista „новая экономическая политика” („uusi talouspolitiikka”). *Suom.*

Mutta väestön todellisen enemmistön todellinen taloudellinen toiminta ei ole lainkaan tätä. Riittää kun viittaa vaikkapa valtaviin talonpoikaisjoukkojen toimintaan, jotka juuri parhaillaan suorittavat jälleen tavattoman tarmokkaasti ja mitä antaumuksellisimmin kyntötoita ja kunnostavat maatalouskalustoaan, asuin- ja muita rakennuksiaan j.n.e. Toisaalta teollisuustyöläiset tekevät juuri nyt yhtä tarmokkaasti työtä parantaen työvälineitä, vaihtaen kuluneita työvälineitä uusiin, jälleenrakentaen tuhottuja, vaurioituneita tai vahingoittuneita rakennuksia j.n.e.

„Nepman”, mikäli käytetään tätä sanaa, joka kuuluu pikemminkin leikilliseen sanomalehtikieleen kuin vakavien kansantaloustieteen termien joukkoon, saa aikaan paljon enemmän hälyä kuin mitä hänen taloudellinen voimansa edellyttää. Siksi pelkään, että henkilö, joka soveltaa meikäläiseen „nepmaniin” sitä historiallisen materialismin yksinkertaistettua käsitystä, että taloudellisesta voimasta on seurauksena poliittinen voima, on vaarassa erehtyä pahasti ja jopa joutua monien naurettavien väärinkäsitysten uhriksi.

Uusi talouspolitiikka on todelliselta olemukseltaan sitä, että proletaarinen valtio *on* ensinnäkin *sallinut pientuottajien harjoittaa vapaakauppaa*, ja toiseksi sitä, että *suurpääoman tuotantovälineisiin nähden proletaarinen valtio soveltaa monessa kohdin samoja periaatteita kuin se, jota kapitalistisessa taloudessa on nimitetty „valtiokapitalismiksi”*.

Luulen, että „nepman”, joka tekee tästä johtopäätöksen, että hänen pitäisi päästä poliittiseksi voimaksi, on vaarassa erehtyä ja lisäksi hän voi joutua lehdistön ivan kohteeksi syystä, että käsittää marxilaisuuden vulgäärästi.

2. Saamanne vaikutelma, että osto- ja myyntitoiminta tuottaa nykyisin Venäjällä tavattoman suurta tuloa, „kun taas tuotanto on mahdollista vain ani harvoissa tapauksissa”, saattaa mielestäni „herra „nepmanin”” kansantaloustieteen melko oikeudenmukaisen pilkanteon kohteeksi.

Ellen erehdy, Venäjällä on väestön valtaenemmistönä pientalonpoikaisto, joka on nykyään ryhtynyt erikoisen uutterasti tuottamaan ja saavuttanut (osittain valtion siemen- ja muun avun turvin) tavattonta, miltei uskomatonta menestystä, varsinkin kun otetaan huomioon kansalaissodan, nälänhädän ja muiden tekijöiden aiheuttamat

ennen kuulumattomat hävitykset. Pientalonpojat ovat saavuttaneet tällöin niin hyviä tuloksia, että ovat maksaneet tavattoman helposti ja miltei aivan pakottomasti valtionveronsa, joka tekee satoja miljoonia puutia viljaa.

Siksi arvelen, että oikeammin on sanoa: väestön valtaenemmistö, vaikka sen harjoittama, yksityisten henkilöiden käsissä oleva tuotanto on mittasuhteiltaan hyvin pientä, tuottaa eniten voittoa. Tämä koskee talonpoikaiston koko maataloustuotantoa. Yhtä paljon tai ehkä hieman vähemmän tuottaa voittoa teollisuustuotanto, joka on osittain yksityisten henkilöiden ja osittain valtion vuokramiesten käsissä tai niiden valtion tehtaiden hallussa, jotka tuottavat kulutustarvikkeita maaseutuväestölle.

Tuotantoa, joka ei todellakaan tuota voittoa ja joka jää valtion käsiin, on vain se, mitä olisi nimitettävä, jos käytetään taloustieteellisiä termejä, tuotantovälineiden (malmi, metallit j.n.e.) tuotannoksi eli kiinteän pääoman tuotannoksi. Kapitalistisessa taloudessa tämänlaisen pääoman uusiminen vaatii tavallisesti valtion lainoja, joiden muodossa saadaan heti erittäin suuria summia (satoja miljoonia ruplia tai vieläpä dollareitakin) monien sellaisten tuotantolaitosten uudestijärjestämistä varten, joiden avulla voidaan uusia turmellut tuotantovälineet.

Turmeltujen tuotantovälineittemme uusiminen ei lupaa antaa meille pitkään aikaan mitään voittoa, se on „tappiollista”, kuten Te sanotte. Kiinteän pääoman uusimiseen meidän on käytettävä melko pitkän aikaa toimilupamaksuina saamiamme tuloja tai valtion rahoitusta.

Tällainen on taloudellinen nykytodellisuus. Huomannette, että olen tästä todellisuudesta olennaisesti toista mieltä kuin Te. Pelkäänpä, että se mielipiteenne, että meillä muka on kysymyksessä „nepmanin jatkuva taloudellinen voimistuminen” ja „valtion jatkuva taloudellinen heikkeneminen”, olisi saanut kaiketi Marxin ivailemaan vulgääriä kansantaloustiedettä.

Rohkenen kuitenkin ajatella vanhaan tapaan, että Marxin jälkeen voidaan puhua jostakin muusta ei-marxilaisesta kansantaloustieteestä vain poroporvariien huiputtamiseksi, olkoot he vaikkapa „korkeasti sivistyneitäkin” poroporeita.

Lopetan „poliittista voimaa” koskevan kysymyksen selvittelyn: työläiset ja talonpoikaisto — siinä on poliittisen

voiman perusta Venäjällä. Kaikissa kapitalistisissa maissa talonpoikia rosvoavat sekä tilanherrat että kapitalistit. Mitä tietoisemmiksi talonpojat tulevat, sitä paremmin he sen käsittävät. Siksi väestöjoukot eivät lähde seuraamaan „ostavia ja myyviä” nepmaneita.

3. Eikö „nepmanien” verottaminen johda pelkästään palkkojen ja hintojen kohoamiseen, sen sijaan että antaisi varoja tuotantoa varten?

— Ei johda, sillä hinnat määräytyvät viljan mukaan. Osa viljasta, verona koottu, on valtion käsissä. Nepman ei voi vaikuttaa itsenäisesti hintoihin, koska hän ei ole tuottaja. Ulkomaankauppamonopoli, ohimennen mainiten, auttaa meitä pitämään nepmanin aisoissa, sillä hinnat määräytyvät hänestä riippumatta, ne määrää tuotantohinta ulkomailla ynnä valtiomme säätämä hinnanalisa, joka käytetään tuotannon rahoittamiseen.

Luulenpa, että Te pidätte toisinaan lisääntyneestä emittoinnista johtuvaa rahahintojemme kohoamista nepmanien hinnankorotuksena. Se olisi virhe.

*Kirjoitettu marraskuun
6 ja 12 päivän välisenä aikana 1922*

*Julkaistu ensi kerran
tammikuun 21 p:nä 1926
„Pravda” lehden 17. numerossa*

*Julkaistaan
V. I. Leninin korjaaman
konekirjoitusjäljennöksen
mukaan*